

Marjan Kamali

De boekhandel
van Teheran

Vertaald door
Ernst de Boer en Ankie Klootwijk

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

Voor Kamran
Jij bent de liefde van mijn leven

Ze gleden als vanzelf in een intimiteit waarvan ze
nooit meer zouden genezen.

F. Scott Fitzgerald, *This Side of Paradise*

Er is niets nieuws in de wereld behalve
de geschiedenis die je niet kent.

Harry Truman

2013

Het verzorgingshuis

‘Ik heb een afspraak met hem gemaakt.’

Ze zei het op een toon alsof ze een afspraak had gemaakt met de tandarts of een therapeut, of met die opdringerige witgoedverkoper die Walter en haar had gegarandeerd dat ze de rest van hun leven van koude melk, knapperige groenten en onbedorven kaas konden genieten als ze het nieuwste model koelkast zouden kopen.

Walter stond af te drogen, zijn blik was gericht op de theedoek met de opdruk van een geel kuikentje onder een paraplu. Hij ging er niet tegenin. Walter Archers hang naar logica, zijn vermogen de rede altijd te laten zegevieren, zei vooral iets over Roya’s eigen scherpe beoordelingsvermogen. Want tenslotte was ze getrouwd met een man die rationeel en ook nog eens ongelooflijk begripvol was. Uiteindelijk was ze toch niet getrouwd met die jongen die ze tientallen jaren geleden in een kleine schrijfwarenwinkel in Teheran was tegengekomen, maar had ze haar lot verbonden met dit baken van stabiliteit uit

Massachusetts. Deze Walter. Die elke ochtend een hardgekookt ei als ontbijt at, en onder het afdrogen zei: 'Als je hem wilt ontmoeten, moet je dat doen. Het gaat de laatste tijd niet goed met je, vind ik.'

Roya Archer was ondertussen bijna volledig ver-amerikaniseerd, niet alleen door haar huwelijk, maar ook doordat ze al meer dan vijftig jaar in de Verenigde Staten woonde. Ze had nog steeds herinneringen aan haar jeugd in de hete, stoffige straten van Teheran, tikkertje spelend met haar jongere zus, Zari, maar haar zorgvuldig afgebakende leven speelde zich nu in New England af.

Met Walter.

Eén bezoekje aan een winkel, amper een week geleden, om paperclips te kopen nota bene, had alles op losse schroeven gezet. Opeens was ze weer terug in die onrustige zomer van 1953. Opeens was ze weer in Cinema Metropole, in het centrum van Teheran. Met de ronde rode sofa in de lobby, waarboven de kristallen van een kroonluchter glinsterden als dikke tranen en waar sigarettenrook omhoogkringelde. Hij had haar de trap op geleid, de bioscoopzaal in, en daar op het scherm hadden sterren met buitenlandse namen elkaar geliefkoosd. Na de film had hij met haar in de zomerse schemering gewandeld. De lavendelkleurige hemel was dooraderd met zo'n rijk palet van paarstinten dat het bijna surrealistisch

was. Bij de zwaar geurende jasmijnstruiken had hij haar ten huwelijk gevraagd. Zijn stem brak toen hij haar naam zei. Ze hadden talloze liefdesbrieven uitgewisseld en plannen gemaakt voor hun verbintenis. Maar uiteindelijk was er niets van gekomen. Het leven had al hun plannen in de war gestuurd.

Geen zorgen.

Roya's moeder zei altijd dat onze lotsbestemming bij de geboorte op ons voorhoofd staat geschreven. Je kunt het niet zien of lezen, maar het staat er toch echt in onzichtbare inkt, en het leven volgt dat pad, wat er ook gebeurt.

Ze had de herinnering aan die jongen tientallen jaren lang uit haar hoofd gebannen. In die tijd had ze een leven opgebouwd, een land leren kennen. Walter leren kennen. Een kind opgevoed. Die jongen uit Teheran kon evengoed een waardeloos, versleten vod zijn dat zo diep onder in de vuilnisbak terecht was gekomen dat ze hem na een tijdje bijna vergeten was.

Maar nu kon ze hem eindelijk vragen waarom hij haar daar midden op het plein in de steek had gelaten.

Walter manoeuvreerde de auto het spekgladde, door sneeuwbanken nog nauwer geworden parkeervak in. Nadat ze abrupt tot stilstand waren gekomen kon Roya het portier niet openkrijgen. Tijdens de lange

rit was het op een of andere manier vastgevroren. Hij liep om en opende het portier voor haar omdat hij Walter was, omdat hij was opgevoed door een moeder (Alice: vriendelijk, lief, ruikt naar aardappelsalade) die hem had geleerd hoe hij een dame moest bejegenen. Omdat hij zevenenzeventig was en niet begreep waarom jonge kerels hun vrouw niet meer behandelden als breekbaar glas. Hij hielp Roya uit de auto en lette erop dat haar sjaal haar neus en mond tegen de wind beschermde. Samen liepen ze voetje voor voetje over het parkeerterrein en gingen de trap op van het Duxton verzorgingshuis.

In de lobby werden ze verwelkomd door een vlaag veel te warme lucht. Achter een balie zat een jonge vrouw van rond de dertig met blond haar dat ze in een knotje had opgestoken. Op haar borst droeg ze een plastic naamplaatje met CLAIRE erop. Flyers op een mededelingenbord maakten in juichende bewoordingen en met veel uitroeptekens reclame voor een 'Filmavond!' en een 'Beierse lunch!', hoewel de hoeken van de flyers al waren omgekruld van ouderdom, en de verschrompelde, aan een rolstoel gekluisterde bewoners tergend traag voortbewogen over de linoleumvloer of voetje voor voetje achter een rollator voortschuifelden.

'Hallo! Komt u voor de vrijdaglunch?' Claire sprak erg luid.

Walter deed zijn mond open om iets te zeggen.

‘Hallo, hij niet,’ zei Roya snel. ‘Mijn man gaat het beroemde broodje nepkreeft bij de Dandelion Deli proberen. Ik heb het opgezocht op Yelp. Dat zie je niet vaak, hè, een broodje kreeft in hartje winter. Zelfs niet als het nep is.’ Ze ratelde maar door. Ze moest haar uiterste best doen om kalm te blijven. ‘Het heeft maar liefst vijf sterren gekregen.’

‘Die deli?’ zei de receptioniste verbaasd.

‘Hun broodje kreeft,’ mompelde Roya.

Walter zuchtte. Hij stak vijf vingers op om Claire duidelijk te maken dat zijn vrouw in de vijf sterren geloofde.

‘O, oké! Kreeft!’ Claire knikte. ‘Als Yelp het zegt, zal het wel kloppen!’

‘Ga nou maar,’ zei Roya zachtjes tegen haar man. Ze ging op haar tenen staan en drukte een kus op Walters fris geschoren wang. Op zijn perkamenten huid, met de geur van Irish Spring-scheerzeep. Ze wilde hem geruststellen.

‘Oké, doe ik. Ik smeer ’m.’ Maar hij bleef gewoon staan.

Ze kneep in zijn hand, het vertrouwde houvast in haar leven.

‘Zorgt u ervoor dat ze zich niet in de nesten werkt?’ zei Walter ten slotte tegen de receptioniste. Hij klonk gespannen.

Er waaide weer een golf koude lucht naar binnen toen Walter door de dubbele deuren naar buiten ging en de trap afliep naar de spekgladde parkeerplaats. Roya bleef ongemakkelijk voor de balie staan. Ze werd plotseling onwel van de lucht van ammonia en een of andere stoofschotel. Rundvlees. Beslist rundvlees met ui. De etenslucht was nog doordringender doordat de verwarming extra hoog was gezet om de kou van New England te verdrijven. Ze kon niet geloven dat ze hier werkelijk naartoe was gekomen. De radiatoren sisten, rolstoelwielletjes piepten en knerpten, en plotseling leek het allemaal een vreselijke vergissing. ‘En waarmee kan ik ú helpen,’ vroeg Claire. Om haar hals had ze een gouden kruisje hangen. Ze keek Roya aan en er verscheen een merkwaardige uitdrukking op haar gezicht, alsof ze haar kende. ‘Ik heb een afspraak met iemand,’ zei Roya. ‘Met een van uw zorgbehoevende patiënten.’ ‘Aha, u bedoelt een bewoner. Fantastisch. En wie mag dat zijn?’ ‘Meneer Bahman Aslan.’ De woorden kwamen langzaam uit Roya’s mond, als duidelijk zichtbare kringen rook. Het was jaren geleden dat ze zijn naam hardop had uitgesproken. Het kruisje op Claires borst fonkelde onder het tl-licht. Walter zou nu wel van het parkeerterrein zijn weggereden.

Claire stond op, stapte achter de balie vandaan en kwam voor Roya staan. Voorzichtig pakte ze Roya's beide handen vast. 'Wat geweldig om u eindelijk te ontmoeten, mevrouw Archer. Ik ben Claire Becker, de assistent-manager van het Duxton verzorgingshuis. Wat fijn dat u er bent. Ik heb al zoveel over u gehoord. Het betekent veel voor me dat u hier bent.' Ze was dus niet de receptioniste. Hoe wist Claire Becker Roya's naam? Uit het afsprakenboek waarschijnlijk, ze had tenslotte een afspraak gemaakt. Maar waarom deed die jonge vrouw alsof ze Roya kende? En hoe kon het dat ze zoveel over haar had gehoord?

'Komt u maar mee,' zei Claire zachtjes. 'Ik breng u meteen naar hem toe.' Dit keer liet ze het obligate uitroepteken dat nodig scheen te zijn om de ellende hier te camoufleren, achterwege.

Roya volgde Claire door een gang naar een grote zaal, waar een lange tafel stond met aan weerszijden plastic klapstoelen. Maar er zaten geen bewoners aan de tafel bingo te spelen of te roddelen.

Claire wees naar de verste hoek in het vertrek. 'Hij zit al op u te wachten.'

Bij het raam zat een man in een rolstoel naast een lege plastic stoel. Hij zat met zijn rug naar hen toegekeerd; Roya kon zijn gezicht niet zien. Claire maakte aanstalten om op hem af te lopen, maar bleef toen